

Ау

ИНТЕРВЈУИ

Панчево проширење насипа крајем 19 века

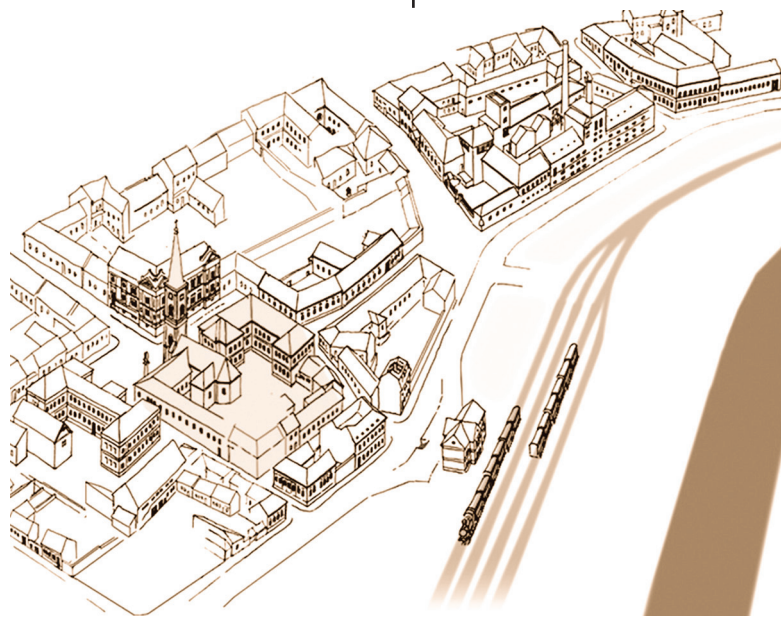

Foto: Đ. Alfirević.

Ђорђе Алфиревић

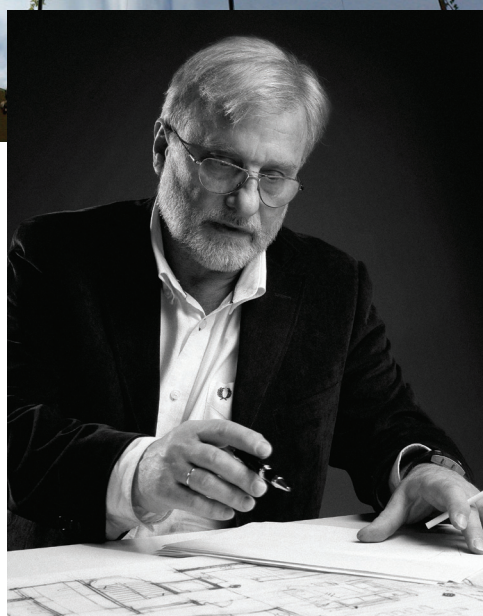
Интервју са архитектом

Миодрагом Мирковићем

(Интервју обављен 24. 04. 2013. год. у атељеу у Београду)

- *Која су по Вашем мишљењу дела која најверљивије осликавају Вас као архитекту и ствараоца?*

Тешко је и незахвално давати суд о вредности и значају сопственог дела. Такође је нерално поредити архитектуру насталу у различитим периодима, а посебно различите врсте објеката или исте на различитим местима али са различитим окружењем. Први тип објеката су виле изграђене углавном на београдском Дедињу. Вила Латиновић, вила Стевановић и последњи објекат, једна двојна кућа у Пушкиновој улици.

Други тип су стамбени објекти, интерполација у градским блоковима, као што су објекат у Његошевој улици, у Улици Илије Гарашанина и објекат у Ресавској улици, као и последњи објекат у Добрачиној улици. Трећи тип су пословни објекти, вероватно најзначајнији објекат је палата Прогрес у Кнез Михаиловој улици. Четврти тип су јавни објекти, као што је спортска дворана у Инђији која је у завршној фази изградње.

- **На почетку каријере и касније повремено сте радили у тимовима. За које самостално дело бисте рекли да носи Ваш лични печат?**

Једно време сам радио у тиму. То је био период за време студија и непосредно по завршетку студија. Било је далеко лакше радити у групи, посебно из финансијских разлога, што је тада било од значаја јер смо углавном учествовали на конкурсима. Директни и конкретни послови за младе архитекте били су, што кажу, мисаона именица. У петочланом тиму је такође било и забавније и методолошки исправније радити, јер су решења прво пролазила кроз проверу нас самих, као неки вид малог конкурса, пре него што смо се одлучивали за коначну варијанту. Могло би се рећи да смо као тим били прилично успешни, ако су резултати конкурса мерило.

Касније, већину пројеката сам радио самостално, осим када су пројекти били обимнији и сложенији, тада сам формирао мањи ауторски тим са колегама. Иначе, у приступу и техници пројектовања присталица сам вертикалне методе, што значи да се не губим у изради превише варијанти. Више времена проведем на промишљању пре него што било шта ставим на папир. Мислим да свако моје дело носи ауторски печат, питање је колико је тај печат препознатљив. Увек сам више ценио приступ стваралаштву код кога је сваки следећи објекат различит и нема неких изразитих сличности са претходним, тако да не могу ни за један објекат посебно да кажем да има специфичност личног печата.

- **Да ли су постојали извесни узорци (мотиви, инспирације делима, личностима, стилевима, грађевинама и сл.) који су утицали на Ваш архитектонски израз? Ако јесу, у којим делима и околностима се јављају?**

Као што сам већ рекао, нисам тежио да формирам свој лични стил или да усвојим неки одређени стил или формулу. Што се тиче других архитеката као узора, био сам склонији оним код којих сам прихватао њихову радну филозофију, а не опонашао њихову архитектуру. Наравно да су архитекти са којима сам имао директан контакт, као што је професор и академик Иван Антић, имали најјачи утицај.

- **Да ли постоје одређени архитектонски елементи који се понављају као мотив у Вашем стваралаштву и у којим примерима?**

Мислим да нема неких архитектонских елемената, детаља или склопова у форми који се понављају, јер ми је неприкладно и досадно да сам себе копирам или да извлачим из неког фонда решења која сам раније одбацио или она која нису реализована. У сваки нови пројекат тежим да унесем нешто ново и другачије.

Често ми се деси да одређене детаље изнова цртам, иако бих могао једноставно да их применим из неког претходног пројекта. Немам чак ни уредну евиденцију шта сам све до сада урадио, нисам згртачки карактер.

С друге стране, постоје одређени принципи, начела, које следим и које сматрам есенцијалним за добру архитектуру. Разумео сам да кућа треба да буде питка, једноставна и да има неко позитивно зрачење, не бледа и анемична, већ сложена, вишезначна, слојевита и пре свега хармонична.

Уживам у томе да се изненадим неким другачијим решењем, чини ми се да је у томе и чар стваралаштва. Архитектура која је превише стерилна, претерано савршена и сведена до анемиčnosti једноставно није мој избор. Често оставим неку конфликтну ситуацију у пројекту, а затим трагам за решењем. Такав поступак даје једну меру спонтаности архитектонском делу.

- **Да ли се за Вашу архитектуру може рећи да у њој преовлађује промишљеност, или сматрате да постоје и одређени аспекти који су били резултат спонтаног израза, осећаја за складну форму или утицаја емоција?**

Архитектура мора бити промишљена, рационална, прагматична и утилитарна, а на крају крајева, ради се и о озбиљном новцу, и то туђем. Једном приликом, давно, требало је да израдим решење за мајмунару у Зоолошком врту. Тада сам од стране инвеститора имао неколико захтева везаних за понашање и потребе мајмуна које је касније требало испоштовати у пројекту, тако да су личне емоције, визије, уметничке креације и каприци, чак и у малим дозама, морали да стану у ред, и то на крају, а тако је увек, све док се не задовоље примарни захтеви једног архитектонског објекта.

- **Какав је Ваш став по питању повезивања грађевине и њене околине у складну целину?**

Поштовање контекста и жеља архитекте да се нови објекат уклопи и оствари једна хармонична целина не доводи се у питање и верујем да већина архитеката има такав став. Питање је на који се начин да то остварити. Да ли постоје објективни критеријуми за оцену успешности решења.

- **Да ли је контекст времена утицао на Ваше стваралаштво? Ако јесте, на који начин и у којим примерима?**

Контекст треба схватити у његовом најширем значењу и обухватности, а то не значи само физички и временски контекст већ и она својства места која се односе на културолошки ниво средине и друштва, економски, техничко-технолошки ниво као и на понашање људи, њихове потребе итд. Зато је почетак сваког пројектовања, разуме се и мог, ишчитавање својстава једног места на коме се планира изградња.

Ток времена доноси и промене у ставовима и мишљењу архитекте о естетским вредностима архитектуре, као што се мења и поглед корисника и житеља – рекао бих да је у питању интеракција између архитекте и свих других области уметности, културе и свакодневног живота у најширим круговима друштва.

Што се тиче конкретних примера, не могу да негирам да су мода и тренд у различитим периодима имали утицаја и на

моје стваралаштво, колико год да сам свестан да је то лоше и краткотрајно.

- **Који критеријум по Вашем мишљењу у највећој мери одређује Ваше грађевине: функционалност, формални аспект (естетика), контекстуалност, концепт или неки други?**

Сви аспекти архитектуре морају бити равноправно заступљени, иако су наизглед и привидно противречни, они су заправо комплементарни. Архитектуру чине супротности које се траже и које уравнотежавају једна другу, а то значи да треба имати једну холистичку визију целине архитектонског дела.

- **Да ли за неку од Ваших грађевина можете да кажете да је имала скулптурални третман и зашто?**

Архитектуру и форму не бих ограничавао само на спољни изглед објекта. Оно што називамо унутрашњим простором и спољним изгледом објекта заправо су једно исто – архитектура објекта. Облици се преплићу, прожимају и увијају као што чине и садржаји који имају захтев да буду заштићена места са различитим нивоима ограђености и укључености.

И коначно, у тој игри формирања структуралних односа, ако и неки од мојих објеката имају нечег скулптуралног то је само последица низа условљености, а не полазиште. За мене архитектура има неке сличности са археологијом – кренеш да копаш и разгрћеш на једном месту и не знаш шта ћеш све наћи и открити.

- **Да ли сте приликом пројектовања неког Вашег дела прибегли нестандартној артикулацији форме (деформисању, кривљењу, ломљењу и сл.)? Ако јесте, какав циљ, односно ефекат сте желели да постигнете?**

Не бих неке своје пројекте, иако се ради о сложеним композицијама, назвао нестандартним. То су углавном основни принципи композиције, или ако хоћете декомпозиције, додавање, одузимање и продирање, иако на први поглед то може изгледати као, као што сте рекли, кривљење и ломљење. Чак је и фасада објекта у Добрачиној улици, која се може дојмити као хаотична и дивља, заправо резултат склопа делова купе, ваљка или правоизводне површи.

Циљ ми је да се у композицији објекта не препозна само огољени гест, таласање, судар форми, ритам или сл., већ да се поступцима уравнотежења планирања, промишљања и спонтаности постигне квалитет отвореног дела снажне експресије.

Својство које треба да има отворено дело види се пре свега по разноликости значења које сам посматрач мора да открије. Штавише, он ће по свом духовном расположењу бирати кључ тумачења.

- **Да ли за неко од Ваших дела може да се каже да је у питању „слободна форма“ и зашто?**

Потка, као подлога на којој се „тка“ архитектонски објекат, не мора нужно да буде ортогонална, јер робовање унапред донетим одлукама претвара архитекту у механичког протагонисту, уместо да се тежи стварно органском и структуралистичком приступу као последици функционалних захтева и атмосфери места.

- **Да ли постоје одређени материјали које фаворизујете у пројектима и због чега?**

Понављање истих форми, истог колорита и истих материјала не значи имати стил. Употреба алуко-бонда за магацин или фабричку халу има смисла, али облагати позориште или стамбену зграду алуко-бондом мало је непримерено.

- **Да ли сте приликом пројектовања неког Вашег дела користили грубе и храпаве материјале, ако јесте, да ли сте их применили очекујући одређени визуелни ефекат? Ако је одговор да, какав?**

Не знам који би се ниво фактуре и текстуре материјала могао сматрати грубим. Ако је зид од фасадне опеке груб и храпав, а за мене јесте, одговор је – да.

- **Можете ли својим речима да интерпретирате појам експресионизам? Да ли је по Вашем мишљењу овај појам еквивалентан појмовима експресије и експресивности?**

Експресионизам везујем углавном за ликовне уметности као један специфичан став који потенцира субјективизам, а занемарује опште прихваћене погледе на естетичке вредности. У том смислу архитектура не би могла да буде члан једног таквог покрета.

У области архитектуре појам експресије је значајан, јер уколико нема експресије нема ни израза. Такође, појам експресије у архитектури морамо сагледати из два угла. Један као својство ствараоца, а други као својство објекта.

- **Да ли бисте за неку од Ваших грађевина могли да кажете да је експресионистичка и због чега?**

Поступак у пројектовању у коме се архитекта ослања на сопствени утисак и интуиције није једини, можда почетни, али никако коначни. Значи, ако је архитекта и имао експресионистички приступ стварању то не значи да ће и објекат имати иста својства. Видите, нису ни теоретичари сагласни у могућу објективност тумачења, читања и разумевања архитектуре. Један став имају присталице Гешталт психологије, а други из домена семиологије и лингвистике.

Не могу рећи ни за један свој објекат да је експресионистички, а опет за сваки објекат се може рећи да носи неку црту експресионизма.

Могу говорити само о својим намерама, или боље рећи жељама, а то су покушаји да унесем одређени набој у дело који ће покренути асоцијације.

Предност архитектуре у односу на друге уметности је та што је она већ по својој природи многолика, из једног простог разлога – што је амбијент у коме обитава у сталној промени. Наравно, атмосфера и контекст у коме се налази нису ни близу довољни ако сама архитектура не нуди многа значења, многа лица и многе начине да буде схваћена, а тек је то чини интересантним и сугестивним, а као уметничко дело постаје чиста експресија.

- **Можете ли да издвојите неки пример архитектуре у Србији после Другог светског рата, за који сматрате да је експресионистички и зашто?**

Свака архитектура је пре свега друштвено корисна делатност и ако пређе границу доброг укуса, да буде сварљива за већину суграђана, она у ликовном смислу може да буде интересантна и експресионистичка.

- **Шта бисте могли да кажете о Вашој архитектури: да „форма прати функцију“, „функција прати форму“ или нешто треће?**

Онолико колико је форма последица функције, толико је и иницира. Али било би исувише лако да форму схватимо само као спољни омотач, а функцију као организацију радних места и њихову међусобну комуникацију, то би била само груба и примарна дефиниција.

Функција се огледа и у корисности објекта и употребној вредности, а опет архитектура има функцију и у социјалном и културолошком домену. И даље, шта је са конструкцијом, а шта са функцијом форме? Шта је са формом унутрашњег простора, који је уосталом и сврха архитектуре?

Такође, за мене постоје још неке дилеме: да ли архитектура треба да буде прагматична или футуристичка, популарна или елитистичка, интернационална или контекстуална и локална; да ли да се наслања на традицију или да је одбацује да би била увек модерна; да ли је еклетицизам грех; може ли одговорити на захтеве симболичности, метафоре и отворености за многе асоцијације; да ли строги пуристички ред апстрактних геометријских облика или форме спонтане интуиције са циљем спајања неспојивог, и ко зна колико још тих „или“.

- **Да ли сте у Вашем стваралаштву неком приликом применили симетрично решење? Ако је одговор да, зашто?**

Као што на силу, без разлога и унапред не треба пројектовати симетричан објекат, исто тако не треба на силу тежити асиметрији. Спортска дворана у Инђији, коју сам недавно пројектовао, има две осе симетрије проистекле из захтева функције и конструкције објекта.

- **Када бисте били у прилици да у одређеном пројекту примените симетрично решење, као потенцијалну могућност, да ли бисте ипак применили асиметрично решење као динамичније?**

Мислим да ни сада ни убудуће нећу постављати себи питање: симетричан или асиметричан објекат, већ статичан или динамичан. На пример Музеј савремене уметности, који је у бити симетричан двоструко, са пар детаља који одударaju као што је улаз у објекат, доживљава се, када се обилази, као врло динамичан.

Рекао бих да је ово пример живе и динамичне симетричне композиције, као што асиметрични објекти могу бити досадни.

- **Можете ли да кажете за неко Ваше дело да је у визуелном смислу иновативно, тј. да је резултат експериментисања формом?**

Засигурно знам да увек изнова истражујем могуће композиције. То је свакако и ризик да се одлута, а да ли је резултат и визуелно иновативан и оригиналан нисам сигуран, јер не мислим да између оригиналности и вредности дела постоји знак једнакости. Такав став гура архитектуру у егзибиционизам, а данас томе увелико помажу разни „bullshit“ вербални изливи и теорије, док је последица тога да се архитектуром могу бавити сви који мисле да су креативни и који архитектуру схватају само као амбалажу.

- **Да ли сте током пројектовања неког дела свесно тежили оригиналности и атрактивности? У којој мери наведени аспекти имају значај за Ваше стваралаштво?**

Мислим да сам на ово питање већ одговорио у претходном одговору.